Archeologienota: De aanleg van paddelvelden aan de Gasthuishoeven (*Sportlandschap*) te Mortsel

Annelies De Raymaeker

Tienen, 2020
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: De aanleg van paddelvelden aan de Gasthuishoeven (*Sportlandschap*) te Mortsel

Annelies De Raymaeker

Tienen, 2020
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota: De aanleg van paddelvelden aan de Gasthuishoeven (*Sportlandschap*) te Mortsel

Initiatiefnemer:	AGB Mortsel
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Annelies De Raymaeker
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2020, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel p. 1

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek p. 3
1.1 Beschrijvend gedeelte p. 3
1.1.1 Administratieve gegevens p. 3
1.1.2 Archeologische voorkennis p. 5
1.1.3 Onderzoeksopdracht p. 7
1.1.4 Beschrijving geplande werken p. 8
1.1.5 Terreininspectie en controleboringen p. 11
1.1.6 Werkwijze p. 15
1.2 Assessmentrapport p. 16
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied p. 16
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied p. 20
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied p. 26
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied p. 30
1.2.5 Synthese p. 30

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen p. 32
2.1 Administratieve gegevens p. 32
2.2 Gemotiveerd advies p. 33
2.3 Programma van maatregelen voor een opgraving p. 35
2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen p. 35
2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken p. 37
2.3.3 Contextgebonden bepalingen p. 37
2.3.4 Criteria en niet uitvoeren onderzoekshandelingen p. 38
2.3.5 Kostenraming van de opgraving p. 38
2.3.6 Noodzakelijke competenties van het opgravingsteam p. 40
2.3.7 Risicofactoren bij het uitvoeren van het onderzoek p. 41
2.3.8 Conservatie en langdurige bewaring van het archeologisch ensemble p. 41
2.3.9 Bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble p. 42

Bibliografie p. 43

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	**2020 L 170**
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning met in totaal een kadastraal oppervlakte van ca. 3 721 m^2. Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m^2 of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Mortsel, Gasthuishoeven (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x 157 190 =, y = 207 543 punt 2: x = 157 273, y = 207 628 Mortsel, Afd. 2, Sectie B, percelen 392C (partim)(fig. 1.3)
Relevante termen: [22]	Bureauonderzoek, Romeinen, villadomein, Tweede Wereldoorlog
Bebouwde zones:	Het terrein is tot op heden onbebouwd.

[22] Thesaurus: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

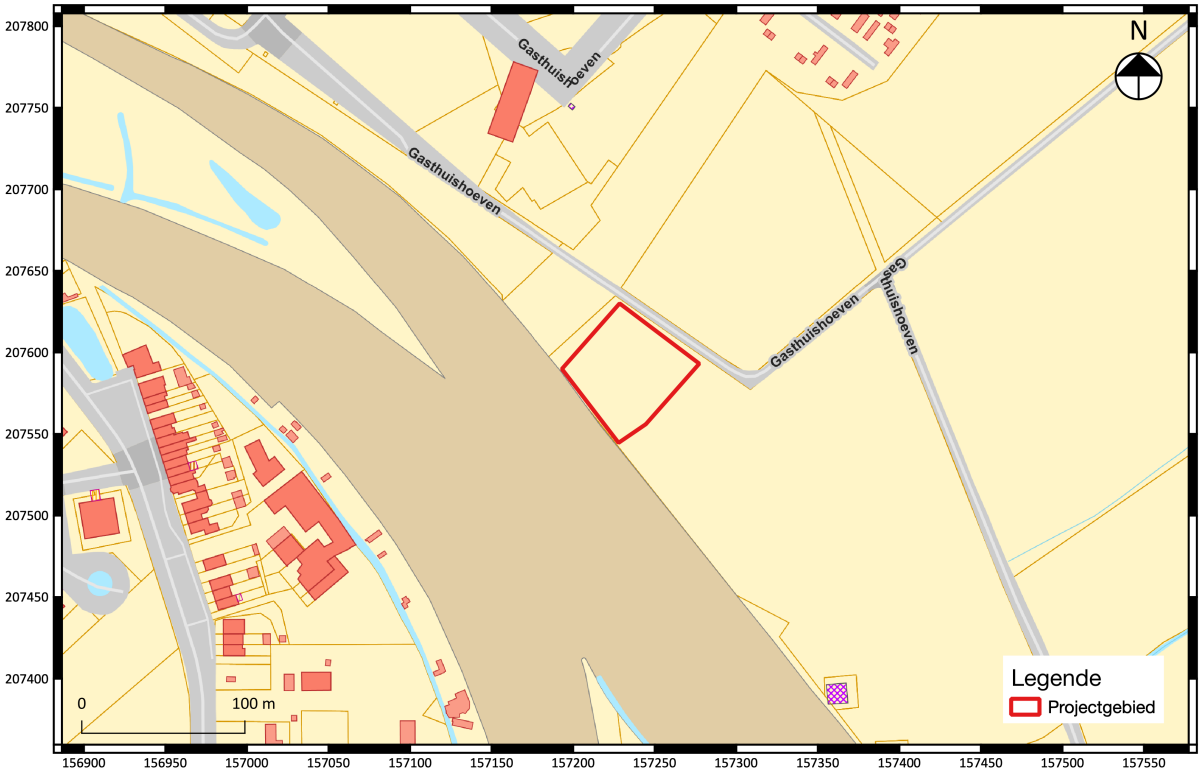

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het bureauonderzoek kon aangetoond worden dat het projectgebied in een archeologisch zeer interessante regio ligt.

In 1962-1963 werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd ter hoogte van het huidige projectgebied. Tijdens dit onderzoek werd een villadomein aangetroffen uit de eerste eeuw na Christus. Het domein bestond uit minstens twee gebouwen (hoofd- en bijgebouw) met ertussen een kelder. Het domein zou verlaten zijn in de derde eeuw. Op basis van het vondstmateriaal wordt de nederzetting als eerder bescheiden omschreven. Op basis van de rapportage is het niet duidelijk of het terrein in zijn geheel werd opgegraven. De omschrijving van de werken doet eerder een groot en grondig vooronderzoek vermoeden. Bij een begeleiding net ten zuiden van het huidige projectgebied werd tijdens een begeleiding van de aanleg van een ondergrondse hoogspanningsleiding een offerkuil aangetroffen met daarin onder andere een patera en een speurbeker.

Op basis van de overige gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris heeft het projectgebied echter een zeer hoog potentieel voor het aantreffen van relicten uit de Romeinse periode en de metaaltijden. De omgeving rond de Gasthuishoeven werd tijdens WO II gebruikt door de Duiters. De overige perioden zijn minder duidelijk aanwezig, aangezien de meldingen in de CAI beperkt blijven tot oppervlakte vondsten en de reeds uitgevoerde proefsleuvenonderzoeken geen sporen uit deze perioden opleverden. Aangezien er toch materiaal is teruggevonden als losse vondst, is het evenwel niet mogelijk om te aanwezigheid van restanten uit deze eeuwen uit te sluiten.

Op basis van eerdere projecten binnen het *Sportlandschap* werd er vanuit het AGB Mortsel voor gekozen om de sportvelden in opbouw (i.e. ophoging) aan te leggen. Voor het paddelveld zullen enkel de drainagesleuven een verstoring veroorzaken. Deze verstoring is echter beperkt tot 15 cm onder het huidige maaiveld. Rondom de paddelvelden wordt een verharding in betontegels aangelegd. Hier zal enkel de zandbodem (onder de fundering) een verstoring (van max. 10 cm) veroorzaken. Het archeologisch vlak werd door middel van drie controleboringen gesitueerd op ca. 65 – 80 cm onder het huidige maaiveld. Dit kan worden bevestigd door de bodemkundige gegevens van onderzoeken onmiddellijk rond het huidige projectgebied. Hierdoor kan met zekerheid voor ***behoud in situ*** van de archeologische waarden worden gekozen. Deze methode werd ook bij het kunstgras voetbalveld ten noorden gebruikt. Een archeologische begeleiding van de werken heeft toen met zekerheid kunnen aantonen dat het archeologisch vlak helemaal niet bedreigd werd. Binnen het huidige project is het dan ook niet noodzakelijk om een begeleiding om *behoud in situ* te bewerkstelligen te adviseren.

2.3 Programma van maatregelen voor behoud in situ

Doordat de werken zodanig zijn opgevat dat alles in opbouw wordt uitgevoerd, impliceren de geplande werken zeer weinig verstoring. Er werd gekozen voor deze werkwijze met het oog op behoud in situ binnen het projectgebied, dit programma van maatregelen omschrijft de te volgen maatregelen.

De aanleg van de paddelvelden en de verharding dient te gebeuren op een manier die de ondergrond niet verstoort:

- Er mogen geen graafwerkzaamheden uitgevoerd worden die dieper gaan dan 20 cm onder het huidige maaiveld. De teelaarde mag **NIET** in zijn geheel worden afgegraven.
- Er mag bovenop de archeologische site geen constructie worden gebouwd. Er wordt een uitzondering gemaakt voor de overkapping die in de huidige vergunningsaanvraag wordt voorzien, daar deze een zeer beperkte verstoring impliceert.
- Alle voertuigen (vrachtwagens of tractoren met grond, graafmachines, …) dienen binnen het projectgebied ten allen tijde op rijplaten te rijden.
- Het is de verantwoordelijkheid van de bouwheer dat de aannemer en al zijn personeel aanwezig op het terrein op de hoogte is van de aanwezigheid van een archeologische site én van het behoud in situ en zijn maatregelen.

Bibliografie

Literatuur

BELIS B. 2018: *Drabstraat, Mortsel, uitbreiding hoogspanningsstation. Programma van Maatregelen*, Brugge.

COUSIN S. & YPERMAN W. 2018: *Nota: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek bij het Sportlandschap te Mortsel*, Tienen.

CRYNS J., LALOO P., CRUZ F. JACOBS J. & VAN DE VELDE S. 2017: *Fietsostrade Antwerpen-Lier. Archeologienota deel 3: Programma van maatregelen 2016J74 – 2017A170*, Bredene.

DE BOE G. 1966: *De Gallo-Romeinse nederzetting op de Steenakker te Mortsel*, Mortsel.

DE RAYMAEKER A., SMEETS M., VANDER GINST V., VAN LIEFFERINGE N., VERRIJCKT J. & YPERMAN W. 2016: *Archeologienota: De ontwikkeling van een sportlandschap aan de Gasthuishoeven te Mortsel*, Kessel-Lo.

DE RAYMAEKER A. & VANDER GINST V. 2017: *Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Drabstraat 172 te Mortsel*, Tienen.

GYSSELING M. 1960: *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland voor 1226*, Leuven.

JACOBS P., POLFLIET T., DE CEUKELAIRE M. & MOERKERKE G. 2010: *Kaartblad 15 Antwerpen. Toelichting bij de geologische kaart van België*, Brussel.

REYNS N. 2019: *Rapporten All-Archeo bvba 789. Programma van maatregelen Mortsel – Gasthuishoeven*, Temse.

VAN DE VELDE E., DEVILLE T. & HOUBRECHTS S. 2010: *Cantecroylaan 30 te Mortsel (gem. Mortsel). Archeologische begeleiding. Condor Rapporten 26*, Leuven.

VAN MIERLO T. 2019: *Kabel Mortsel – Zurenborg. Programma van maatregelen*, Brugge.

VERSTAPPEN P. 2000: 'Mortsel – Steenakker en omgeving', *AVRA Bulletin 1, 2000*, 85-96.

VERSTAPPEN P. 2012: 'Een Romeins spoor uit de late 1ste eeuw te Mortsel-Steenakker (Provincie Antwerpen)', *Signa Romana 1*, 164-168.

YPERMAN W. & SMEETS M. 2013a: *Archeo-rapport 154: Het archeologisch vooronderzoek aan de Fortloop te Mortsel*, Kessel-Lo.

YPERMAN W. & SMEETS M. 2013b: *Archeo-rapport 165: Het archeologisch vooronderzoek aan de Gasthuishoeven te Mortsel*, Kessel-Lo.

Websites

www.agiv.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120690

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie